

نشریه مطالعات نواحی شهری دانشگاه شهید باهنر کرمان

سال دوم، شماره ۳، تابستان ۱۳۹۴

نقش خانه‌های اکولوژیکی در توسعه پایدار گردشگری (مطالعه موردی: بخش هنزاء، شهرستان رابر) *

دکتر یوسف قنبری

دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

زهرا کاظمی**

کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی گردشگری، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

دکتر سید اسکندر صیدایی

دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

چکیده

یکی از نمودهای توجه گردشگران به مناطق، خانه‌های اکولوژیکی است که با هدف گذراندن اوقات فراغت در نواحی با طبیعت بکر راه‌اندازی می‌شوند. پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش خانه‌های اکولوژیکی در توسعه پایدار گردشگری بخش هنزاء انجام گرفته است. این پژوهش، مطالعه‌ای کاربردی است که رویکرد حاکم بر آن توصیفی - تحلیلی است. جامعه آماری پژوهش را مردم بخش هنزاء (چهار شهر و روستا با جمعیتی برابر با ۸۹۷ خانوار) تشکیل می‌دهند. تعداد ۲۷۰ پرسش‌نامه (خانوار) با استفاده از فرمول کوکران، به‌عنوان نمونه آماری انتخاب شده است. مقدار آلفای کرونباخ برای قابلیت اعتماد پرسش‌نامه ۰/۸۷ محاسبه گردید. داده‌های گردآوری شده در محیط نرم‌افزاری Gis و Spss با استفاده از آزمون‌های T تک نمونه‌ای، F (تحلیل واریانس) و دانکن تجزیه و تحلیل شدند. نتایج نشان داد راه‌اندازی خانه‌های اکولوژیکی تأثیرات اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و کالبدی به دنبال دارد. تأثیرات مثبت خانه‌های اکولوژیکی در محدوده مورد مطالعه (با میانگین ۳/۱۳) در حد متوسط است و بین نواحی مورد مطالعه، از نظر تأثیرات خانه‌های اکولوژیکی (به‌استثنای بُعد اقتصادی) تفاوت معنی‌داری در سطح ۰/۹۵ اطمینان وجود دارد. تأثیرات منفی خانه‌های اکولوژیکی در محدوده مورد مطالعه (با میانگین ۴/۳۰) بالاتر از حد متوسط است و بین مناطق مورد مطالعه از نظر تأثیرات خانه‌های اکولوژیکی، تفاوت معناداری در سطح ۰/۹۵ اطمینان وجود دارد.

واژه‌های کلیدی: گردشگری، خانه‌های اکولوژیکی، توسعه پایدار، بخش هنزاء.

* دریافت مقاله: ۱۳۹۴/۱/۱۸

پذیرش نهایی: ۱۳۹۴/۴/۲۲

kazemi_z1370@yahoo.com

** نشانی پست الکترونیک نویسنده مسئول:

۱- مقدمه

دشواری زندگی شهرنشینی، آلودگی هوا، آلودگی صوتی، خستگی ناشی از کار و مشاغل شهری تکراری و یکنواخت بودن شرایط زندگی در شهر، انسان شهرنشین را وادار می‌کند تا برای رفع خستگی به دامن طبیعت پناه ببرد (رضوانی، ۱۳۸۰: ۱۱۷). اولین دلیل توسعه گردشگری در اغلب کشورها و مناطق، بهره‌برداری از منافع اقتصادی آن است؛ ولی التزام به مفهوم توسعه، ملاحظات زیست‌محیطی، فرهنگی و اجتماعی را مهم می‌سازد (مولایی هشتجین و حسن‌زاده، ۱۳۹۰: ۳). تضعیف فعالیت‌های سنتی اقتصادی همچون کشاورزی، معدن و جنگل طی سه دهه پیش، ضرورت جست‌وجو و به‌کارگیری راهکارهای جدید، برای تقویت پیامدهای اقتصادی و تنوع‌بخشی به فعالیت‌های تولیدی را بیش از پیش ضروری نموده است (بایرد، ۲۰۰۹: ۶۹۷).

در این میان، طی سال‌های اخیر، گردشگری به‌عنوان یکی از مهم‌ترین صنایعی که از پتانسیل‌های لازم برای کمک به جوامع محلی در راستای توسعه فعالیت‌های اقتصادی برخوردار است، مورد توجه قرار گرفته است (چوی، ۲۰۰۷: ۷). توسعه گردشگری باید پایدار باشد تا بتواند در یک محیط در زمانی نامحدود ادامه یابد و از نظر انسانی و فیزیکی به محیط زیست صدمه نزند (اکبرپور سراسکانرود، ۱۳۹۰: ۹۴).

استان کرمان، منطقه‌ای گرم و خشک و کویری است، جاذبه‌های طبیعی استان کرمان محدود است، وجود شهرستان خوش آب‌وهوای رابر با طبیعت بکر در استان کرمان، برای گذراندن اوقات فراغت خصوصاً تعطیلات اواخر هفته اهمیت زیادی دارد. طبیعت زیبا و آب‌وهوای چهارفصل هنزاء، این منطقه را مقصدی برای گردشگران تبدیل کرده است. از لحاظ اینکه هر اقلیمی، گرم یا سرد پذیرای طبیعت گردان است؛ حائز توجه ویژه برای سازمان‌دهی اقامت برای گردشگران است و با توجه به اینکه امکانات اقامتی مناسبی در شهرستان رابر و بخش هنزاء وجود ندارد، راه‌اندازی خانه‌های اکولوژیکی سال می‌تواند بهترین راهکار برای اسکان گردشگران و جذب گردشگر محسوب شود. دلایل اهمیت راه‌اندازی خانه‌های اکولوژیکی، می‌تواند درگیر کردن جامعه محلی در فعالیت‌های گردشگری، توسعه گردشگری با رویکرد توسعه پایدار، قابل استفاده بودن

در تمام فصول راه‌اندازی و افزایش طول مدت اقامت گردشگران و غیره باشد که اهمیت راه‌اندازی و توسعه خانه‌ها را دوچندان می‌کند. اقامتگاه‌های بوم‌گردی یا خانه‌های اکولوژیکی، اقامتگاه‌هایی هستند که در محیط طبیعی با رعایت بالاترین سطح ممکن ضوابط زیست‌محیطی و به شکلی سازگار با معماری بومی و سیمای طبیعی منطقه احداث شده و ضمن حداکثر تعامل با جامعه محلی، زمینه حضور و اقامت طبیعت‌گردان را با کیفیتی قابل قبول و تعریف شده در محیط‌های طبیعی فراهم می‌نمایند (آیین‌نامه اجرایی سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری). توسعه این خانه‌ها منجر به توسعه گردشگری منطقه می‌شود که در قالب اثرات اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و کالبدی نمود پیدا می‌کند.

خانه‌های اکولوژیکی، موضوع جدیدی است که در این مورد پژوهش‌چندانی در داخل کشور انجام نشده است؛ ولی در موضوعات گردشگری، توسعه پایدار و خانه‌های دوم، تحقیقاتی صورت گرفته است.

در این پژوهش سعی شد با توجه به نقشی که خانه‌های اکولوژیکی در توسعه گردشگری دارند از سایر مطالعات مربوط به گردشگری استفاده شود؛ از جمله، از مطالعاتی که در داخل و خارج کشور در راستای خانه‌های دوم انجام شده است، استفاده شد. رای (۲۰۱۱)، در مقاله‌ای با عنوان «گسترش خانه‌های دوم و پیامدهای آن در نروژ» به این نتیجه رسیده است که تفاوت در هر دو سطح خرد و کلان؛ یعنی نخبگان محلی، به‌ویژه آنهایی که با منافع مستقیم اقتصادی در بخش خانه‌های دوم سروکار دارند، مثبت و در راستای توسعه بیشتر است و در سطح مدیریت محلی، مقاومت نسبت خانه‌های دوم بیشتر است.

ویسالیان و پیتکانن (۲۰۱۰)، در مقاله‌ای با عنوان «چشم‌انداز خانه‌های دوم در فنلاند» به این نتیجه رسیده است که این خانه‌ها، به‌عنوان مناطقی آرام و محل زندگی، برای تجربه شیوه‌ای از زندگی سنتی و فعالیت‌های مربوط به اوقات فراغت و تفریح سنتی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

ماتیاس و همکاران (۲۰۱۱)، در مطالعه خود تحت عنوان «تحلیل تأثرات اقتصادی گردشگری» بر این باورند که هرچند تصور می‌شود گردشگری می‌تواند بستر رشد اقتصادی را فراهم آورد؛ اما ممکن است در راستای توسعه پایدار، دشواری‌های جدی در سطح ملی و سطح جهانی به همراه داشته باشد.

دیسارت و مارکوئیلر (۲۰۱۲)، در مطالعه «تجربه‌ها و تولیدات گردشگری روستایی» به این نتیجه رسیدند که در برنامه‌ریزی گردشگری، سرمایه اجتماعی نوعی اشاره نامشهود به جامعه مدنی و کارکردهای آن دارد که با اقدام به پرورش مسئولیت‌های محلی در قالب راهبردهای توسعه پایین به بالا، از طریق تقویت اقدام جمعی و توانایی حکومت‌های محلی، تصمیم‌گیری درست را بر عهده می‌گیرد.

سعیدی و سلطانی مقدس (۱۳۹۲)، پژوهشی با عنوان «نقش خانه‌های دوم در گردشگری و جریان سرمایه در نواحی روستایی (مطالعه موردی: ناحیه بینالود خراسان رضوی)» انجام دادند، نتایج نشان داد که خانه‌های دوم شهرنشینان در عرصه‌های روستایی، پیامدهای متفاوت کالبدی - فضایی و اجتماعی - اقتصادی داشته است؛ از جمله تأثیرات اقتصادی آن می‌توان از جریان سرمایه‌های شهری به سوی روستا و برپایی خدمات بیشتر در محیط‌های روستایی یاد کرد.

دادرودخانی و همکاران (۱۳۹۲)، در پژوهشی با عنوان «نقش گردشگری خانه‌های دوم در تغییرات کالبدی - فیزیکی نواحی روستایی (مطالعه موردی: دهستان بزغان شهرستان ساوجبلاغ)» به این نتیجه رسیدند، در دهه‌های اخیر روستاهای مورد مطالعه با پیامدهای کالبدی گوناگونی، مانند تغییر کاربری باغات و مزارع، بافت سنتی مسکن روستا، کاهش دسترسی ساکنان به زمین‌های مسکونی، معماری ناهمگون با محیط روبرو شده‌اند.

رضوانی و همکاران (۱۳۹۲)، در تحقیقی با عنوان «تحلیل اثرات کالبدی گسترش خانه‌های دوم بر روستاها (مطالعه موردی: دهستان شیرکوه، یزد)» به این نتیجه رسیدند، خانه‌های دوم باعث بهبود وضعیت راه‌ها و گسترش فیزیکی روستاها و از سوی دیگر تخریب و کاهش زمین‌های کشاورزی شده است.

عینالی و رومیانی (۱۳۹۳)، در پژوهشی با عنوان «نقش سرمایه‌گذاری مالی در توسعه گردشگری روستایی با تاکید بر خانه‌های دوم (مطالعه موردی: شهرستان بوئین‌زهره)» به این نتیجه رسیدند، بین رضایت مردم و سرمایه‌گذاری فردی در توسعه روستایی روستاهای مورد مطالعه، رابطه و اثر مثبت وجود دارد.

پژوهش حاضر به بررسی تأثیرات کلی راه‌اندازی خانه‌های اکولوژیکی و همچنین پی‌بردن به این موضوع که آیا تأثیرات راه‌اندازی خانه‌های اکولوژیکی در نواحی شهری و روستایی (هنزاء، جواران، قنات‌ملک و خانه‌رغان) باهم تفاوت دارند، پرداخته است.

۲- داده‌ها و روش‌شناسی

پژوهش حاضر از نوع توصیفی - تحلیلی و با هدف بررسی اثرات راه‌اندازی خانه‌های اکولوژیکی در بخش هنزاء انجام شده است و اطلاعات مورد نیاز، به صورت تحقیق میدانی و کتابخانه‌ای جمع‌آوری شده است. جامعه آماری تحقیق حاضر، تمام خانوارهای بخش هنزاء مشتمل بر دو دهستان است. نمونه تحقیق، نواحی شهری و روستایی دارای خانه‌های اکولوژیکی با جمعیت، ۸۹۷ خانوار انتخاب شدند. برای برآورد حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شده است و ۲۷۰ خانوار با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای با نسبت-های مناسب به عنوان نمونه انتخاب شده‌اند. جدول ۱، نحوه توزیع پرسش‌نامه را در بخش هنزاء نشان می‌دهد.

جدول ۱- حجم نمونه مورد استفاده در پژوهش

ارتفاع متوسط	تعداد خانه‌های اکولوژیکی	نمونه (خانوار)	تعداد خانوار	جمعیت	نواحی مورد مطالعه
۱۹۱۹/۳۷	۵۰	۱۲۵	۴۱۵	۱۳۰۹	هنزاء
۲۳۸۵/۳۲	۴۵	۶۵	۲۱۵	۶۵۳	جواران
۲۶۳۴/۶۷	۴۰	۴۵	۱۵۰	۴۴۷	خانه‌رغان
۲۳۰۱/۶۸	۳۵	۳۵	۱۱۷	۵۵۴	قنات‌ملک
-	۱۷۰	۲۷۰	۸۹۷	۲۹۶۳	جمع

(مأخذ: نتایج سرشماری، ۱۳۹۰)

به منظور آزمون پایایی پرسش‌نامه، یک مطالعه راهنما در خارج از محدوده مورد مطالعه با تعداد ۳۰ پرسش‌نامه انجام شده است. برای سنجش میزان اعتماد ابزار اندازه‌گیری، از ضریب آلفای کرونباخ، که مبتنی بر ماتریس همبستگی گویه‌ها است و ضریب کل طیف را می‌سنجد، استفاده شده است. جدول ۲، نشان‌دهنده آلفای کرونباخ برای مقیاس‌های مختلف است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، نتایج به دست آمده از پیش‌آزمون، حاکی از اعتماد یا پایایی قابل قبول ابزار مورد استفاده (پرسش‌نامه) است.

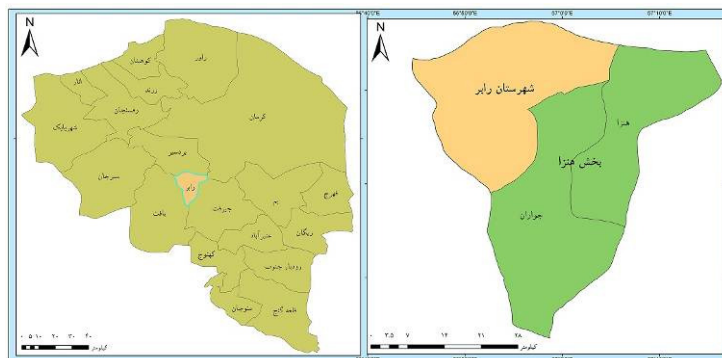
جدول ۲- مقادیر آلفای کرونباخ برای ابعاد مختلف تأثیرات خانه‌های اکولوژیکی

اثرات مثبت	مقادیر آلفای کرونباخ	اثرات منفی	مقادیر آلفای کرونباخ
اقتصادی	۰/۸۴۳	اقتصادی	۰/۸۲۳
اجتماعی	۰/۷۲۱	اجتماعی	۰/۸۳۴
زیست‌محیطی	۰/۶۹۴	زیست‌محیطی	۰/۷۶۲
کالبدی	۰/۷۳۵	کالبدی	۰/۶۸۹

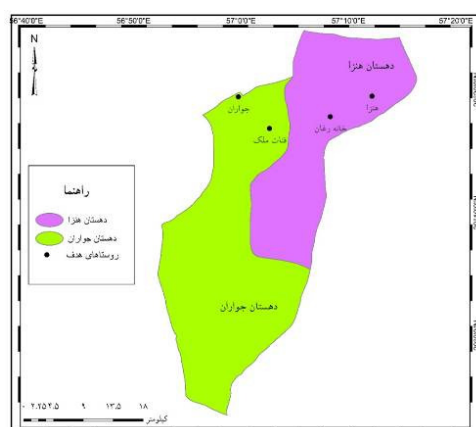
بخش هنزاء از توابع شهرستان رابر، با مختصات جغرافیایی ۵۷ درجه و ۱۱ دقیقه طول شرقی و ۲۹ درجه و ۱۸ دقیقه عرض شمالی، در ۲۸ کیلومتری شرق شهر رابر، در استان کرمان قرار گرفته است (جهانشاهی، ۱۳۸۹: ۱۶).

متوسط ارتفاع شهر هنزاء از سطح دریا، در حدود ۲۸۰۰ متر است. شهر هنزاء دقیقاً در محل تلاقی مرز بخش‌های هنزاء و بخش ساردوئیه شهرستان جیرفت قرار گرفته است (طرح گردشگری هنزاء، ۱۳۸۷: ۴۵).

بخش هنزاء در سال ۱۳۸۸ از ترکیب دو دهستان هنزاء و جواران به مرکزیت شهر هنزاء در تابعیت شهرستان رابر تشکیل شده است (تاج پور، ۱۳۹۰: ۵۹). از شمال شرق به دهستان حسن‌آباد (کرمان)، از شمال به دهستان قریه العرب (بردسیر)، از شرق به بخش ساردوئیه (جیرفت) و از شمال غرب به بخش سیه‌بنوئیه (رابر) و در نقطه مرزی شهرستان جیرفت و رابر، در فاصله ۱۷۹ کیلومتری شهر کرمان قرار گرفته است (طرح مسکن و شهرسازی، ۱۳۹۴). شکل (۱)، موقعیت بخش هنزاء و شکل (۲)، موقعیت نواحی هدف را در این بخش نشان می‌دهد.

شکل ۱- موقعیت بخش هوزاء در استان کرمان (مأخذ: مرکز آمار کرمان، ۱۳۹۴).

شکل ۲- موقعیت نواحی هدف در بخش هوزاء

۳- بحث

برای سنجش تأثیرات خانه‌های اکولوژیکی در بخش هوزاء، این شاخص از چهار بعد اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و کالبدی بررسی و ارزیابی شد. با هدف و ارزیابی اطلاعات گردآوری شده برای میانگین هر یک از ابعاد یاد شده، از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده شد. متغیرهای مورد ارزیابی، به صورت گویه‌های ۵ طیفی لیکرت در نظر گرفته شد که در آن به طیف‌های تأثیرات خانه‌های اکولوژیکی از سطح رضایت

بسیار کم تا بسیار زیاد، ارزش ۱ تا ۵ تخصص یافت؛ در نتیجه عدد ۳، حد متوسط رضایتمندی در نظر گرفته شد.

۳-۱- تأثیرات مثبت خانه‌های اکولوژیکی در ابعاد مورد بررسی

در زمینه تأثیرات خانه‌های اکولوژیکی، با استفاده از اطلاعات گردآوری شده، ۴ بعد اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و کالبدی ارزیابی شد. همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود، میانگین رضایتمندی گردشگران از ۴ بعد مورد بررسی، کمتر از حد متوسط است؛ از آنجایی که مقدار خطای آلفا (sig) آزمون T برای همه این متغیرها کوچک‌تر از ۰/۰۵ است؛ در نتیجه، می‌توان استدلال کرد میزان رضایتمندی از تأثیرات خانه‌های اکولوژیکی، بیش‌تر از حد متوسط است. تفاوت مشاهده شده در دیدگاه مردم از حد متوسط رضایتمندی نیز، کاملاً معنادار است و نشانگر وجود تأثیرات مثبت راه‌اندازی خانه‌های اکولوژیکی در بخش هنر است.

جدول ۳- تأثیرات مثبت راه‌اندازی خانه‌های اکولوژیکی در بخش هنر

متغیرها	میانگین آزمون (مبنای): ۳						
	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	ضریب sig	اختلاف میانگین	میانگین اختلاف در سطح اطمینان ۹۵ درصد	
						حد بالا	حد پایین
بُعد اقتصادی	۳/۹۴	۰/۸۴۳	۱۳/۳۴۲	۰/۰۰	۰/۹۴۱	۰/۸۴	۱/۰۴
بُعد اجتماعی	۳/۶۴	۰/۸۵۳	۳/۲۱۲	۰/۰۰	۰/۱۶۷	۰/۰۶	۰/۲۷
بعد زیست‌محیطی	۳/۵۸	۰/۹۳۴	۱۰/۶۲۲	۰/۰۰	۰/۶۰۴	۰/۴۹	۰/۷۲
بُعد کالبدی	۳/۷۲	۰/۹۶۸	۱۲/۲۵۷	۰/۰۰	۰/۷۲۲	۰/۶۱	۰/۸۴
میانگین کل گویه‌ها	۳/۱۳	۱	۲/۰۶۶	۰/۰۰	۰/۱۲۶	۰/۰۱	۰/۲۵

۳-۲- تأثیرات منفی خانه‌های اکولوژیکی در ابعاد مورد بررسی

همان‌طور که در جدول (۴) مشاهده می‌شود، میانگین رضایتمندی گردشگران از چهار بُعد مورد بررسی، کمتر از حد متوسط است؛ از آنجایی که مقدار خطای آلفا (sig) آزمون T برای همه این متغیرها کوچک‌تر از ۰/۰۵ است؛ در نتیجه، می‌توان استدلال کرد میزان رضایتمندی مردم از تأثیرات خانه‌های اکولوژیکی، بیش‌تر از حد متوسط است.

تفاوت مشاهده شده در دیدگاه مردم جامعه میزبان از حد متوسط رضایتمندی نیز، کاملاً معنادار است و نشانگر وجود تأثیرات منفی نتیجه راه‌اندازی خانه‌های اکولوژیکی در بخش هنزء است.

جدول ۴- تأثیرات منفی راه‌اندازی خانه‌های اکولوژیکی در بخش هنزء

متغیرها	میانگین آزمون (مبنا): ۳						
	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	ضریب sig	اختلاف میانگین	میانگین اختلاف در سطح اطمینان ۹۵ درصد	
						حد بالا	حد پایین
بعد اقتصادی	۴/۱۵	۰/۷۳۲	۲۵/۷۷۹	۰/۰۰	۱/۱۴۸	۱/۰۶	۱/۲۴
بعد اجتماعی	۴/۱۸	۰/۸۰۹	۲۳/۹۹۴	۰/۰۰	۱/۱۸۱	۱/۰۸	۱/۲۸
بعد زیست‌محیطی	۳/۹۴	۰/۶۴۳	۲۴/۰۵۸	۰/۰۰	۰/۹۴۱	۰/۸۶	۱/۰۲
بعد کالبدی	۳/۸۲	۰/۸۰۰	۱۶/۸۱۵	۰/۰۰	۰/۸۱۹	۰/۷۲	۰/۹۱
میانگین کل گویه‌ها	۴/۳۰	۰/۷۵۷	۲۸/۱۲۴	۰/۰۰	۱/۲۹۶	۱/۲۱	۱/۳۹

۳-۳- بررسی تأثیرات کلی خانه‌های اکولوژیکی بر توسعه گردشگری در ابعاد چهارگانه آن در بخش هنزء

تأثیرات مثبت: نتایج جدول (۵) نشان می‌دهد، تأثیرات مثبت خانه‌های اکولوژیکی بر توسعه گردشگری بخش هنزء ۳/۱۳ و انحراف معیار یک در حد متوسط است؛ همچنین، نتایج نشان می‌دهد از نظر مردم، بخش هنزء به لحاظ تأثیرات خانه‌های اکولوژیکی در بین ابعاد چهارگانه، به ترتیب ابعاد اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و کالبدی تأثیر بیشتری بر توسعه گردشگری دارد.

تأثیرات منفی: نتایج جدول (۶) نشان می‌دهد، تأثیرات منفی خانه‌های اکولوژیکی بر توسعه گردشگری بخش هنزء ۴/۳۰ و انحراف معیار ۰/۷۵۷ بیش‌تر از میانگین است. این نشان می‌دهد تأثیرات منفی خانه‌های اکولوژیکی در بخش هنزء در سطح بالایی است؛ همچنین، نتایج نشان می‌دهد از نظر مردم، بخش هنزء به لحاظ تأثیرات منفی

خانه‌های اکولوژیکی در بین ابعاد چهارگانه، به ترتیب ابعاد زیست‌محیطی، اقتصادی، اجتماعی و کالبدی تأثیر منفی بیشتری بر توسعه گردشگری دارد که باید این تأثیرات منفی را به حداقل رساند و به سمت تأثیرات مثبت سوق داد تا توسعه گردشگری همراه با توسعه پایدار باشد.

جدول ۵- وضعیت کلی تأثیرات مثبت خانه‌های اکولوژیکی و ابعاد چهارگانه بخش هنزء

شاخص	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات	رتبه
اقتصادی	۳/۹۴	۰/۸۴۲	۰/۲۱۳	۱
اجتماعی	۳/۶۴	۰/۹۲۶	۰/۲۵۴	۲
زیست‌محیطی	۳/۵۸	۰/۹۲۲	۰/۲۵۸	۳
کالبدی	۳/۷۲	۰/۹۶۸	۰/۲۶۰	۴
خانه‌های اکولوژیکی	۳/۱۳	۱	-	-

جدول ۶- وضعیت کلی تأثیرات منفی خانه‌های اکولوژیکی و ابعاد چهارگانه بخش هنزء

شاخص	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات	رتبه
اقتصادی	۴/۱۵	۰/۷۳۲	۰/۱۷۶	۲
اجتماعی	۴/۱۸	۰/۸۰۹	۰/۱۹۳	۳
زیست‌محیطی	۳/۹۴	۰/۶۴۳	۰/۱۶۳	۱
کالبدی	۳/۸۲	۰/۸۰۰	۰/۲۰۹	۴
خانه‌های اکولوژیکی	۴/۳۰	۰/۷۵۷	-	-

۳-۴- بررسی عوامل تشکیل دهنده تأثیرات مثبت و منفی خانه‌های اکولوژیکی بخش هنزء

۳-۴-۱- بررسی عوامل تشکیل دهنده تأثیرات مثبت

برای بررسی این سؤال که آیا تأثیرات مثبت خانه‌های اکولوژیکی بین نواحی شهری و روستایی بخش هنزء، تفاوت معناداری وجود دارد، از تحلیل واریانس (آزمون F) استفاده شده است. نتایج نشان داده است که در بُعد اقتصادی بین نواحی مورد بررسی، تفاوت معناداری وجود ندارد و همه نواحی بخش هنزء در سطح مشابهی قرار دارند؛ اما تفاوت بین تأثیرات خانه‌های اکولوژیکی نواحی بخش هنزء، در سه بُعد اجتماعی، زیست‌محیطی و کالبدی بین نواحی مورد مطالعه معنادار بوده است (جدول ۷)؛ به عبارتی دیگر، حداقل میانگین یکی از نواحی مورد مطالعه، متفاوت از دیگر نواحی در

سه بُعد مذکور است؛ بنابراین، فرضیه صفر (H_0) تساوی میانگین اثرات مثبت خانه‌های اکولوژیکی در سه بُعد مذکور رد شده و فرضیه مخالف (H_1) پذیرفته شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، با استفاده از تحلیل واریانس مشخص شده که بین نواحی مورد مطالعه، از نظر تأثیرات مثبت خانه‌های اکولوژیکی، تفاوت معناداری در سطح ۰/۹۵ وجود دارد. با استفاده از تحلیل واریانس، نمی‌توان مشخص کرد که این تفاوت‌ها مربوط به کدام یک از گروه‌ها است؛ بنابراین، از آزمون دانکن رای مشخص شدن اختلاف تأثیرات نواحی، از نظر تأثیرات خانه‌های اکولوژیکی استفاده شده است.

جدول ۷- مقادیر محاسبه شده با استفاده از تحلیل واریانس برای شاخص‌های مثبت خانه‌های اکولوژیکی

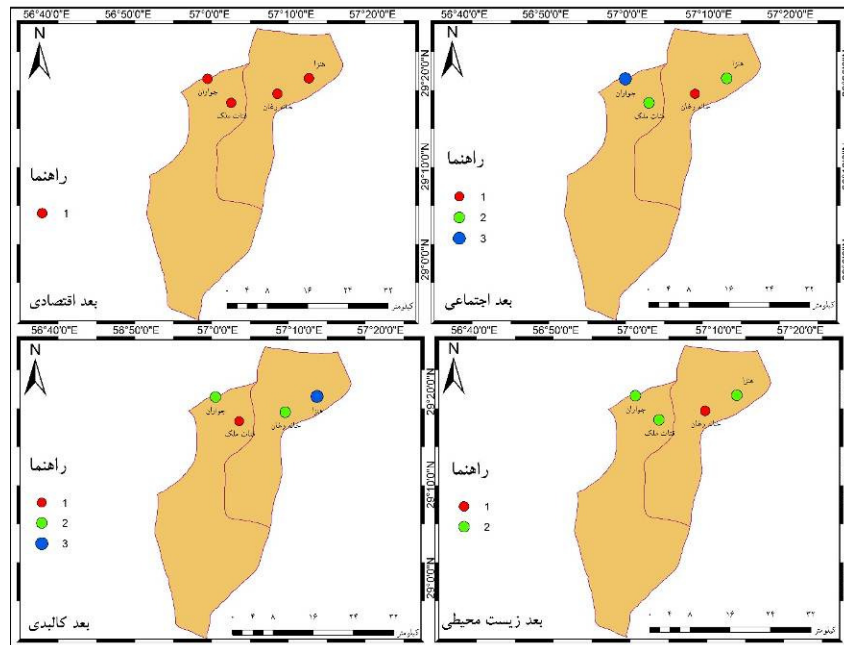
شاخص‌ها	واریانس	مجموع مربعات	df	میانگین مربعات	F	sig
اقتصادی	بین گروهی	۳/۶۸۱	۴	۱/۲۲۷	۱/۷۴۲	۰/۱۵۹
	درون گروهی	۱۸۷/۳۷۱	۲۶۶	۰/۷۰۴		
	مجموع	۱۹۱/۰۵۲	۲۷۰	-		
اجتماعی	بین گروهی	۶/۲۸۳	۴	۲/۰۹۴	۲/۹۴۴	۰/۰۳۳
	درون گروهی	۱۸۹/۲۱۷	۲۶۶	۰/۷۱۱		
	مجموع	۱۹۵/۵۰۰	۲۷۰	-		
زیست محیطی	بین گروهی	۲۳/۷۵۹	۴	۷/۹۲۰	۹/۹۹۲	۰/۰۰۰
	درون گروهی	۲۱۰/۸۳۷	۲۶۶	۰/۷۹۳		
	مجموع	۲۳۴/۵۹۶	۲۷۰	-		
کالبدی	بین گروهی	۱۰/۷۱۲	۴	۳/۵۷۱	۳/۹۳۴	۰/۰۰۹
	درون گروهی	۲۴۱/۴۵۵	۲۶۶	۰/۹۰۸		
	مجموع	۲۵۲/۱۶۷	۲۷۰	-		

آزمون دانکن، جایگاه هر منطقه را در بخش، به لحاظ عوامل مورد بررسی با استفاده از میانگین رتبه‌ای، در گروه‌های همگن نشان می‌دهد (جدول ۸ و شکل ۳)، همان‌طور که مشاهده می‌شود، در بعد اجتماعی خانه‌رغان با میانگین رتبه‌ای ۲/۹۳ در سطح ضعیف و جواران با میانگین رتبه‌ای ۳/۳۹ در بالاترین جایگاه قرار دارد. در بعد زیست-محیطی خانه‌رغان و جواران با میانگین رتبه‌ای ۳ و ۳/۸۸، بالاترین و پایین‌ترین رتبه را

به خود اختصاص داده‌اند. بررسی کالبدی تأثیرات خانه‌های اکولوژیکی در بخش هنزاء، نشان می‌دهد که قنات ملک و هنزاء با میانگین رتبه‌های ۳/۲۶ و ۳/۸۸، بالاترین و پایین‌ترین رتبه را به خود اختصاص داده‌اند. به لحاظ طبقه‌بندی سطوح همگن، خانه‌رغان و جواران در وضعیت نامناسبی به لحاظ بُعد کالبدی (حد وسط نواحی ضعیف و نواحی دارای وضعیت مناسب‌تر) در بین نواحی مورد مطالعه قرار گرفته است.

جدول ۸- طبقه‌بندی نواحی مورد مطالعه بر اساس تأثیرات مثبت خانه‌های اکولوژیکی

معناداری طبقات در سطح ألفا ۰/۰۵	کالبدی	معناداری طبقات در سطح ألفا ۰/۰۵		زیست محیطی	معناداری طبقات در سطح ألفا ۰/۰۵		اجتماعی
		۲	۱		۲	۱	
۲	۱	۳/۲۶	-	خانه‌رغان	-	۲/۹۳	خانه‌رغان
۳/۶۹	۳/۶۹	خانه‌رغان	۳/۴۶	قنات ملک	۳/۰۶	۳/۰۶	قنات ملک
۳/۷۰	۳/۷۰	جواران	۳/۷۲	هنزاء	۳/۱۶	۳/۱۶	هنزاء
۳/۸۸	-	هنزاء	۳/۸۸	جواران	۳/۳۹	-	جواران

شکل ۳- طبقه‌بندی نواحی مورد مطالعه بر اساس تأثیرات مثبت خانه‌های اکولوژیکی

۳-۴-۲- بررسی عوامل تشکیل دهنده تأثیرات منفی

برای بررسی این سؤال که آیا تأثیرات منفی خانه‌های اکولوژیکی بین نواحی شهری و روستایی بخش هنزاء، تفاوت معناداری وجود دارد، از تحلیل واریانس (آزمون F) استفاده شده است. نتایج نشان داده است که در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و کالبدی بین نواحی مورد بررسی، تفاوت معنادار بوده است (جدول ۹)؛ به عبارتی دیگر، حداقل میانگین یکی از نواحی مورد مطالعه، متفاوت از دیگر نواحی در چهار بُعد مذکور است؛ بنابراین، فرضیه صفر (H_0) تساوی میانگین اثرات خانه‌های اکولوژیکی در ۴ بعد مذکور رد شده و فرضیه مخالف (H_1) پذیرفته شده است.

نتایج تحلیل واریانس نشان داد، بین نواحی مورد مطالعه، از نظر تأثیرات خانه‌های اکولوژیکی، تفاوت معناداری در سطح ۰/۹۵ وجود دارد؛ اما تنها با استفاده از تحلیل واریانس نمی‌توان مشخص کرد که این تفاوت‌ها مربوط به کدام یک از گروه‌ها است؛ بنابراین، در این پژوهش از آزمون دانکن برای مشخص شدن اختلاف تأثیرات نواحی مورد مطالعه استفاده شده است.

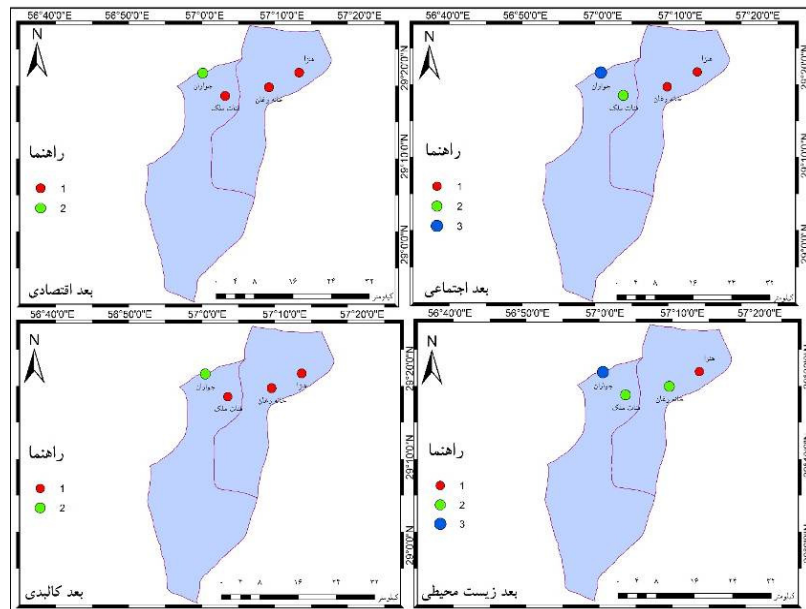
جدول ۹- مقادیر محاسبه شده با استفاده از تحلیل واریانس برای تأثیرات منفی خانه‌های اکولوژیکی

شاخص‌ها	واریانس	مجموع مربعات	df	میانگین مربعات	F	sig
اقتصادی	بین گروهی	۱۰/۲۱۷	۴	۳/۴۰۶	۶/۷۶۸	۰/۰۰۰
	درون گروهی	۱۳۳/۸۵۷	۲۶۶	۰/۵۰۳		
	مجموع	۱۴۴/۰۷۴	۲۷۰	-		
اجتماعی	بین گروهی	۱۱/۱۵۵	۴	۳/۷۱۸	۵/۹۹۶	۰/۰۰۱
	درون گروهی	۱۶۴/۹۵۳	۲۶۶	۰/۶۲۰		
	مجموع	۱۷۶/۱۰۷	۲۷۰	-		
زیست محیطی	بین گروهی	۵/۵۹۴	۴	۱/۸۶۵	۴/۷۰۳	۰/۰۰۳
	درون گروهی	۱۰۵/۴۵۸	۲۶۶	۰/۳۹۶		
	مجموع	۱۱۱/۰۵۲	۲۷۰	-		
کالبدی	بین گروهی	۳۱/۲۹۳	۴	۱۰/۴۳۱	۱۹/۷۰۴	۰/۰۰۰
	درون گروهی	۱۴۰/۸۱۴	۲۶۶	۰/۵۲۹		
	مجموع	۱۷۲/۱۰۷	۲۷۰	-		

آزمون دانکن، جایگاه هر منطقه را در بخش، به لحاظ عوامل مورد بررسی با استفاده از میانگین رتبه‌ای، در گروه‌های همگن نشان می‌دهد (جدول ۱۰ و شکل ۴). همان‌طور که مشاهده می‌شود در بعد اقتصادی، قنات‌ملک با میانگین رتبه‌ای ۴ در سطح ضعیف و جواران با میانگین رتبه‌ای ۴/۴۸ در بالاترین جایگاه قرار دارد. در بعد اجتماعی هنزاء و خانه‌رغان با میانگین رتبه‌ای ۴/۰۳ و ۴/۵۲، بالاترین و پایین‌ترین رتبه را به خود اختصاص داده‌اند. بررسی زیست‌محیطی تأثیرات خانه‌های اکولوژیکی در بخش هنزاء، نشان می‌دهد که هنزاء و جواران با میانگین، رتبه‌ای ۳/۸۲ و ۴/۱۸ بالاترین و پایین‌ترین رتبه را به خود اختصاص داده‌اند؛ همچنین، به لحاظ طبقه‌بندی سطوح همگن نشان داده است، خانه‌رغان و قنات‌ملک در وضعیت نامناسبی به لحاظ بعد زیست‌محیطی (حد وسط نواحی ضعیف و نواحی دارای وضعیت مناسب‌تر) قرار گرفته‌اند. بررسی کالبدی خانه‌های اکولوژیکی نشان می‌دهد، خانه‌رغان و جواران با میانگین رتبه‌ای ۳/۴۴ و ۴/۳۹ بالاترین و پایین‌ترین رتبه را به خود اختصاص داده‌اند. جواران در ۴ بعد اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و کالبدی بالاترین رتبه را به خود اختصاص داده است و این بیانگر این است تأثیرات منفی خانه‌های اکولوژیکی در جواران بیشتر است.

جدول ۱۰- طبقه‌بندی نواحی مورد مطالعه بر اساس تأثیرات منفی خانه‌های اکولوژیکی

معناداری در سطح آلفا ۰/۰۵	معناداری در سطح آلفا ۰/۰۵	معناداری در سطح آلفا ۰/۰۵	معناداری در سطح آلفا ۰/۰۵		زیست محیطی	معناداری در سطح آلفا ۰/۰۵		اجتماعی	معناداری در سطح آلفا ۰/۰۵		اقتصادی	
			کالبدی	سطح آلفا ۰/۰۵		سطح آلفا ۰/۰۵			۱	۲		
				۱		۲	۱					۲
-	۳/۴۴	خانه رغان	-	۳/۸۲	هنزاء	-	۴/۰۳	هنزاء	-	۴	قنات ملک	
-	۳/۶۶	هنزاء	۳/۹۱	۳/۹۱	قنات ملک	-	۴/۰۴	خانه رغان	-	۴/۰۲	هنزاء	
-	۳/۷۷	قنات ملک	۳/۹۳	۳/۹۳	خانه رغان	۴/۲۶	۴/۲۶	قنات ملک	-	۴/۱۱	خانه رغان	
۴/۳۹	-	جواران	۴/۱۸	-	جواران	۴/۵۲	-	جواران	۴/۴۸	-	جواران	

شکل ۴- طبقه‌بندی نواحی مورد مطالعه بر اساس تأثیرات منفی خانه‌های اکولوژیکی

۴- نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش نشان داده است که تأثیرات کلی خانه‌های اکولوژیکی در بخش هنزء، تأثیرات مثبت با میانگین $3/13$ و تأثیرات منفی با میانگین $4/30$ (مبنا ۳)، در سطحی بالاتر از حد متوسط قرار گرفته است. تأثیرات خانه‌های اکولوژیکی، تأثیرات مثبت در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و کالبدی در وضعیت مناسبی قرار دارد و تأثیرات منفی خانه‌های اکولوژیکی در ابعاد زیست‌محیطی، اقتصادی، اجتماعی و کالبدی به ترتیب رتبه ۱ تا ۴ را به خود اختصاص دادند؛ همچنین، نتایج تحلیل واریانس نشان می‌دهد که به لحاظ تأثیرات مثبت خانه‌های اکولوژیکی، نواحی بخش هنزء به لحاظ بعد اقتصادی دارای تفاوت معناداری نیستند؛ به عبارت دیگر، تأثیرات اقتصادی در همه نواحی شهری و روستایی تقریباً یکسان است.

هنزاء: نتایج حاصل از تست دانکن در ابعاد تأثیرات خانه‌های اکولوژیکی نشان می‌دهد، شهر هنزاء به لحاظ تأثیرات مثبت و منفی خانه‌های اکولوژیکی در ابعاد مورد بررسی در وضعیت بالاتر از حد متوسط قرار گرفته است؛ همچنین، نتایج حاصل از بررسی تأثیرات مثبت خانه‌های اکولوژیکی نشان می‌دهد که شهر هنزاء به لحاظ تأثیرات مثبت خانه‌های اکولوژیکی با میانگین رتبه‌ای ۳/۲۵ در جایگاه دوم، در سطح متوسط و به لحاظ تأثیرات منفی با میانگین رتبه‌ای ۴/۱۳ در جایگاه چهارم و در سطح بالایی قرار دارد.

جواران: نتایج حاصل از تست دانکن در ابعاد تأثیرات خانه‌های اکولوژیکی، نشان می‌دهد که جواران به لحاظ تأثیرات مثبت و منفی خانه‌های اکولوژیکی در بالاتر از حد متوسط قرار گرفته است؛ همچنین، نتایج حاصل از بررسی تأثیرات خانه‌های اکولوژیکی نشان می‌دهد که جواران به لحاظ تأثیرات مثبت خانه‌های اکولوژیکی با میانگین رتبه‌ای ۳/۴۱ در جایگاه اول، در سطح متوسط و به لحاظ تأثیرات منفی با میانگین رتبه‌ای ۴/۷۱ در جایگاه اول و در سطح بالایی قرار دارد.

قنات ملک: نتایج حاصل از تست دانکن در ابعاد تأثیرات خانه‌های اکولوژیکی، نشان می‌دهد که قنات ملک به لحاظ تأثیرات مثبت و منفی خانه‌های اکولوژیکی در ابعاد مورد بررسی در بالاتر از حد متوسط قرار گرفته است؛ همچنین، نتایج حاصل از بررسی تأثیرات خانه‌های اکولوژیکی نشان می‌دهد که قنات ملک به لحاظ تأثیرات مثبت خانه‌های اکولوژیکی با میانگین رتبه‌ای ۳/۲۵ در جایگاه سوم، در سطح ضعیف و به لحاظ تأثیرات منفی با میانگین رتبه‌ای ۴/۲۹ در جایگاه دوم و در سطح بالایی قرار دارد.

خانه‌رغان: نتایج حاصل از تست دانکن در ابعاد تأثیرات خانه‌های اکولوژیکی، نشان می‌دهد که خانه‌رغان به لحاظ تأثیرات مثبت و منفی خانه‌های اکولوژیکی در سه بعد اقتصادی، زیست‌محیطی و کالبدی در بالاتر از حد متوسط و در بعد اجتماعی در سطح ضعیفی قرار گرفته است. خانه‌رغان، به لحاظ تأثیرات مثبت خانه‌های اکولوژیکی با میانگین رتبه‌ای ۲/۶۹ در جایگاه چهارم، در سطح ضعیف و به لحاظ تأثیرات منفی با میانگین رتبه‌ای ۴/۱۶ در جایگاه سوم و در سطح بالایی قرار دارد. با توجه به نتایج تحقیق پیشنهادهایی در ذیل ارائه شده است.

پیشنهادها

- راه‌اندازی خانه‌های اکولوژیکی مخصوص جهت اقامت گردشگران.
- فراهم کردن زمینه اشتغال و اشتغال‌زایی در بخش‌های مختلف مربوط به خانه‌های اکولوژیکی.
- جذب سرمایه‌گذاری برای راه‌اندازی خانه‌های اکولوژیکی.
- تشویق مردم برای مرمت و بازسازی خانه‌های موجود در منطقه به‌جای تخریب آنها.
- تشویق کشاورزان به ادامه کشاورزی در کنار راه‌اندازی خانه‌های اکولوژیکی برای اجاره به گردشگران.
- بهبود صنایع دستی و ایجاد فروشگاه‌ها و نمایشگاه‌های صنایع دستی.
- کنترل رفتار گردشگران و کاهش خسارت به محیط‌زیست.
- کنترل قیمت در منطقه، به‌خصوص قیمت اراضی.
- جلوگیری از تغییر کاربری اراضی کشاورزی به اراضی ساختمانی.
- توسعه خانه‌های اکولوژیکی در راستای توسعه پایدار با رعایت ضوابط مربوط به توسعه پایدار.
- بهبود وضعیت امکانات و تسهیلات مورد نیاز گردشگران.

فهرست منابع

۱. استانداری کرمان. آمارنامه‌های استان کرمان (۱۳۹۰ الی ۱۳۹۴).
۲. اکبرپور سراسکانرود، محمد. (۱۳۹۰). سنجش تأثیرات گسترش گردشگری بر ابعاد توسعه پایدار (مطالعه موردی: شهرستان هشتروند). فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، سال اول، شماره ۳، صفحات ۱۰۴-۹۳.
۳. آیین‌نامه اجرایی سازمان میراث فرهنگی، صنایع‌دستی و گردشگری.
۴. تاج‌پور، میر محمدعلی. تاج‌پور، رضوان. (۱۳۹۰). رابر سرچشمه هیکتانیس (هلیل‌رود). انتشارات ولی.
۵. جهانشاهی، محمد. (۱۳۸۹). جاذبه‌های طبیعت‌گردی استان کرمان. کرمان: اداره کل میراث فرهنگی، صنایع‌دستی و گردشگری استان کرمان.
۶. دادرودخانی، فضیله. زمانی، حمید. قدیری، معصوم. مجتبی، اسماعیل عاشری. (۱۳۹۲). نقش خانه‌های دوم در تغییرات کالبدی - فیزیکی نواحی روستایی (مطالعه موردی: دهستان برغان، شهرستان ساوجبلاغ). پژوهش‌های روستایی، دوره ۴، شماره ۲، صفحات ۲۹۹-۲۷۷.
۷. رضوانی، علی‌اصغر. (۱۳۸۰). نقش اکوتوریسم در حفاظت محیط زیست. مجله اطلاعات سیاسی - اقتصادی، شماره ۱۷۳.
۸. رضوانی، محمدرضا؛ باغبانی، حمیدرضا؛ هاجری، بهرام. (۱۳۹۲). تحلیل اثرات کالبدی گسترش خانه‌های دوم بر روستاها (مطالعه موردی: دهستان شیرکوه، استان یزد). کاوش‌های جغرافیایی مناطق بیلاقی، سال اول، شماره اول، صص ۱۱۵-۱۳۷.
۹. سرشماری نفوس و مسکن. (۱۳۹۰).
۱۰. سعیدی، عباس. سلطان مقدس، ریحانه. (۱۳۹۲). نقش خانه‌های دوم در گردشگری و جریان سرمایه نواحی روستایی (مطالعه موردی: ناحیه بینالود خراسان رضوی). فصلنامه انجمن جغرافیا، سال ۱۱، شماره ۳۶.
۱۱. عینالی، جمشید. رومیانی، احمد. (۱۳۹۳). ارزیابی نقش سرمایه‌گذاری‌های مالی در توسعه روستایی با تأکید بر گردشگری خانه‌های دوم (مطالعه موردی: شهرستان بوئین‌زهرا). فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال ۳، شماره ۱، صفحات ۹۱-۷۵.
۱۲. مرکز آمار کرمان (۱۳۹۴).

۱۳. مسکن و شهرسازی. (۱۳۹۴). طرح توسعه و عمران بخش هنزاء.
۱۴. مولایی هشتجین. نصرالله. حسن‌نژاد، معصومه. (۱۳۹۰). کارآفرینی در گردشگری روستایی و نقش آن در توسعه پایدار (تعاونی‌های گردشگری). همایش گردشگری و توسعه پایدار دانشگاه آزاد اسلامی، واحد همدان، صفحات ۱۲-۱.
۱۵. مهندسین مشاور عرصه نگار. (۱۳۸۷). طرح امکان‌سنجی منطقه نمونه گردشگری بُندر هنزاء.

16. Byrd, E., Bosley, H., Dronberger, M., (2009). **Comparisons of Stakeholder Perceptions of Tourism Impact in Rural Eastern North Carolina Tourism Management.** 30 (1), pp; 693-203.
17. Choi, C., Sirakaya, E., (2006). **Measuring Residents Attitude Toward Sustainable Tourism Development of Sustainable Tourism of Sustainable Tourism Scale.** Journal of Travel Research, 43, pp:380- 394.
18. Dissart, J.C., Marcouiller, D.W., (2012). **Rural Tourism Production and the Experience-scape, Tourism Analysis.** 17 (6), pp:691-704.
19. Fredrik Rye, Johan, (2011). **Conflicts and contestations, Rural populations perspectives on the second homes phenomenon.** Journal of Rural Studies, 27, pp:263-274.
20. Matias, A., Nijkamp, P., Sarmiento, M., eds., (2011). **Tourism Economics Impact Analysis.** Springer, Lisboa.
21. Vepsalainen, M., Pitkanen, K., (2010). **Second home countryside. Representations of the rural in Finnish popular discourses.** Journal of Rural Studies. No.26, pp:194-204.